

Sanojen merkityksiä

Teema: Terminologia, mitkä sanat ovat kunnioittavia, mitkä loukkaavia

Kesto: 15-30 minuuttia

Osallistujamäärä: Viidestä kahteenkymmeneen

Tarvikkeet: Vihreä, keltainen ja punainen paperi, laminoidut sanat sekä sinitarraa tai teippiä (vaihtoehtoisesti post-it -lapulle kirjoitetut sanat)

Tavoite: Kerrata terminologiaa ja ymmärtää sen merkitys seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kannalta. Erottaa ”hyvät” sanat ”huonoista”.

Harjoituksen kulku

Jaa jokaiselle osallistujille yksi tai useampi lappu, jossa on sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuutta kuvaava termi sekä pieni pala sinitarraa. Voit tulostaa ohessa olevat sanat tai kirjoittaa sanoja post-it-lapuille. Kiinnitä seinälle vihreä, keltainen ja punainen paperi, jotka ovat seuraavasti otsikoituja: vihreä ”hyvä sana”, keltainen ”mieti tarkkaan” ja punainen ”älä käytä”. Pyydä jokaista osallistujaa kiinnittämään sinitarralla laput sen väriselle paperille, minkälaisen sanan he arvioivat olevan kyseessä. Voit antaa helpon esimerkin: ”Sana ’intersukupuolisuus’ on ok, joten sen voisi laittaa vihreälle paperille” tai: ”Sana ’lepakko’ ei ole käyttökelpoinen jokaisessa tilanteessa, joten sen paikka on keltaisella paperilla.” Kun osallistujat ovat laittaneet kaikki sanalappunsa erivärisille papereille, käykää vielä ryhmässä läpi kaikki sanat ja niiden oikeat paikat. Kouluttaja siirtää laput oikean värisille papereille, jos tähän on tarvetta. Keskustelkaa erityisesti perusteluista, ja siitä, miksi jotkut sanat ovat kunnioittavia tai jotkut loukkaavia.

Hyviä sanoja

Biseksuaali. Kuvaa ihmisiä, jotka ihastuvat ihmiseen tämän sukupuolesta riippumatta tai jotka kykenevät ihastumaan sekä tyttöihin ja poikiin

Heterous. Sanaa voidaan käyttää sanan ”heteroseksuaalisuus” paikalla, kun halutaan korostaa heterouden sosiaalista ja yhteiskunnallista puolta seksuaalisuuden sijaan.

Homo. ”Homo” on sanana positiivinen. Se kuvaa ihmisen seksuaalista suuntautumista, joka on ihan yhtä arvokas kuin heterouskin. Homo-sana voi käsittää sekä mies- että naishomot eli lesbot. Homo-sanaa ei saa käyttää nimittelyyn.

Homous. Usein parempi sana kuin ”homoseksuaalisuus”, koska jälkimmäinen voi tahattomasti korostaa homouden seksuaalisuutta.

Intersukupuolinen. Korrekti termi kuvaamaan henkilöä, jolla on jokin intersukupuolinen tila ja joka identiteettinsä näin määrittelee. Intersukupuolisuus on yleisnimi tiloille, joissa yksilön fyysiset ja sukupuolta määrittävät tekijät eivät ole yksiselitteisesti mies- tai naistyyppilliset.

Lesbo. Kuvaa naispuolista homoa.

Panseksuaali. Henkilö, joka ihastuu ihmiseen tämän sukupuolesta riippumatta.

Queer. Poliittinen näkökulma ja identiteetti henkilölle, joka haluaa omassa toiminnassaan horjuttaa sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä normeja.

Rekisteröity parisuhde. Ainoa mahdollinen samaa sukupuolta olevien virallinen parisuhde, ennen kuin tasa-arvoinen avioliittolaki tuli voimaan 2017.

Sateenkaariperhe. Lapsiperhe, jossa yksi tai useampi vanhempi kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön ja joka näin Itse itsensä määrittelee.

Seksuaalinen suuntautuminen. Asianmukainen termi kuvaamaan sitä, keihin ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa. Määrittelyn perustana on sekä oma että vetovoiman kohteen sukupuoli.

Seksuaalivähemmistöt. Kattotermi mm. homoille, lesboille, bi- ja panseksuaaleille.

Sukupuolen korjausprosessi. Sukupuolen korjausprosessi on terminä korrekti, koska transsukupuolisten kokemus on se, että he korjaavat kehoaan vastaamaan oikeaa sukupuoltaan eivätkä he vaihda sukupuolta (ei puhuta myöskään sukupuolen vaihtoleikkauksesta).

Sukupuolivähemmistöt. Kattokäsite, joka kattaa transihmiset (transsukupuoliset, transvestiitit ja muunsukupuoliset) sekä intersukupuoliset sekä muun sukupuolten moninaisuuden.

Muunsukupuolinen. Sanaa käytetään kuvaamaan henkilöä, joka kokee sukupuolensa olevan jossain naiseuden ja mieheyden välissä, rajoilla tai yläpuolella. Hän saattaa samastua enemmän toiseen sukupuoleen kuin mikä hänen biologinen syntymänsukupuolensa on, kokea olevansa ihmisenä sukupuoleton, sukupuoleltaan määrittelemätön tai omanlaisensa yhdistelmä miehisenä ja naisellisenä pidettyjä ominaisuuksia.

Tasa-arvoinen avioliittolaki. Vuonna 2017 voimaan astunut laki, jonka myötä kaikilla ihmisillä sukupuolesta riippumatta on oikeus mennä naimisiin.

Trans. Voidaan käyttää henkilöstö, jolla on jokin transidentiteetti tai harkiten etuliitteenä.

Transsukupuolinen. Henkilö, joka ei koe kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon hänet on syntymän hetkellä määritetty ja lapsena kasvatettu. Hän käy usein aikuisena läpi sukupuolen korjausprosessin.

Transvestiitti. Transvestiitti on useimmiten mies, jolla on tarve ajoittain eläytyä naisrooliin esimerkiksi pukeutumalla ja meikkaamalla.

Transvestisuus. ”Transvestisuus” on hyvä sana kuvaamaan kyseessä olevaa kokemusta (toisin kuin transvestismi).

Mieti tarkkaan, ennen kuin käytät!

Lepakko. Tuttavallinen ilmaisu lesbosta. Kannattaa käyttää vain epämuodollisessa vuorovaikutuksessa.

Bisse. Tuttavallinen ilmaisu biseksuaalista. Kannattaa käyttää vain epämuodollisessa vuorovaikutuksessa.

Tasa-arvoinen avioliitto. Näkee joskus käytettävän puhuttaessa tasa-arvoisesta avioliittolaista. Termistä puuttuu siis tärkeä viittaus lakiin.

Tiitti. Tiitti on lyhenne transvestiitista. Se on erittäin tuttavallinen, eivätkä kaikki pidä sanasta.

Translapsi. Lapsen sukupuolen kehitystä ei voi ennalta aavistaa. Lapsi, joka kokee sukupuolensa epätyypillisesti lapsuudessaan, voi kehityksen myötä alkaa kokea sukupuolensa tyypillisesti. ”Translapsi” sanaa kannattaa siis käyttää vain retrospektiivisesti, kun tiedämme, että lapsesta on aikuisena tullut transihminen.

Transnainen. Pojaksi syntymässä määritetty nainen, transsukupuolinen nainen, joka itsensä näin määrittelee. Kaikki eivät ole transnaisia vaan pelkästään naisia.

Transmies. Tytöksi syntymässä määritelty mies, transsukupuolinen mies, joka itsensä näin määrittelee. Kaikki eivät ole transmiehiä vaan pelkästään miehiä.

Lesbopari. Mediassa puhutaan usein lesbopareista kun tarkoitetaan naispareja ja samaa sukupuolta olevia pareja. Naisparin osapuolten seksuaalinen suuntautuminen voi kuitenkin olla pan- tai biseksuaalisuus, jolloin he eivät ole lesbopari. Sanaa voi käyttää, jos tietää, että molemmat naiset ovat lesboja.

Homopari. Kuten ”lesboparin” tapauksessa, emme voi tietää samaa sukupuolta olevan miesparin seksuaalisesta suuntautumisesta. Jos tiedämme molempien olevan homoja, voi sanaa käyttää.

Seksuaali-identiteetti. Seksuaalisen suuntautumisen identiteetti voi joillekin olla seksuaali-identiteetti, mutta ei kaikille. Seksuaali-identiteetti voi olla myös jotain ihan muuta.

Älä käytä!

Transu. Sana on pornomaailman tuote, eikä se kuvasta transihmisten käsitystä itsestään millään lailla. Loukkaava sana.

Transvestismi. ”Ismi”-päätteiset sanat viittaavat usein johonkin ideologiaan tai ideologiseen valintaan. Transvestisyydessä ei tästä ole kyse, parempi sana on siis transvestisuus.

Transseksuaalisuus. Tämä sana on käännösvirheen tuotos. Oikea sana, joka kuvaa ilmiötä paremmin, on transsukupuolisuus. Kyse on sukupuolen kokemisesta, ei seksuaalisuudesta.

Sukupuolen vaihtoleikkaus. Transihminen ei koe vaihtavansa sukupuoltaan esimerkiksi miehestä naiseksi, vaan hän kokee olleensa nainen tai mies, jolloin vain kehoa korjataan vastaamaan omaksi kokemaa sukupuolta. Sukupuolen korjausprosessi ei myöskään ole pelkkä leikkaus, leikkaukset voivat siihen kuulua tai olla kuulumatta.

Interseksuaali. Tämäkin sana on käännösvirhe. Intersukupuolisuudella ei ole mitään tekemistä seksuaalisuuden kanssa, joten oikea termi on intersukupuolisuus.

Hermafrodiitti. Ihminen ei voi olla hermafrodiitti, vaikka tätä sanaa onkin käytetty ennen kuvaamaan intersukupuolisia henkilöitä. Virheellinen termi.

Homoperhe/lesboperhe. Termillä viitataan usein sateenkaariperheeseen. Se, että vanhemmat tai joku vanhemmista on homo, ei tee koko perheestä ”homoa”.

Sukupuolinen suuntautuminen. Vanha lakitermi, joka on poistunut lainsäädännöstä. Puhutaan seksuaalisesta suuntautumisesta.

Seksuaalinen vähemmistö. Mediassa joskus nähty termi, jolla tarkoitetaan seksuaalivähemmistöjä. Homot, lesbot, bi- tai panseksuaalit eivät kuitenkaan ole yhtään sen seksuaalisempia kuin heterotkaan.

Hintti. Epäasiallinen termi, jolla on viitattu homoihin.

Sukupuolitauti. Vanha termi, ”seksitauti” on parempi.

INTERSUKUPUOLINEN

**SEKSUAALINEN
SUUNTAUTUMINEN**

INTERSEKSUAALI

HERMAFRODIITTI

TRANSSUKUPUOLINEN

TRANSNAINEN

TRANSMIES

TRANSU

TRANSSEKSUAALISUUS

TRANSVESTISMI

TRANSVESTISUUS

TIITTI

**TASA-ARVOINEN
AVIOLIITTO**

BISEKSUAALISUUS

**SUKUPUOLINEN
SUUNTAUTUMINEN**

BISSE

HOMOSEKSUAALISUUS

HOMOUS

HOMO

LESBO

HINTTI

LESBOPARI

HOMOPARI

SATEENKAARIPERHE

**TASA-ARVOINEN
AVIOLIITTOLAKI**

**REKISTERÖITY
PARISUHDE**

HOMOPERHE

**SEKSUAALI-
VÄHEMMISTÖT**

TRANSIHMISET

**SUKUPUOLI-
VÄHEMMISTÖT**

**MUUN-
SUKUPUOLISUUS**

LEPAKKO

TRANSLAPSI

QUEER

**SUKUPUOLEN
KORJAUSPROSESSI**

PANSEKSUAALI

HETEROUS

**SEKSUAALINEN
VÄHEMMISTÖ**

**SUKUPUOLEN
VAIHTOLEIKKAUS**

TRANS